

מדד הנגישות העירוני

2018

לשילוב אנשים
עם מוגבלות בישראל

Arison

לקרן רודרמן
על שם ד"ר אריסון

מדד הנגישות העירוני הוא מיזם משותף לקרן המשפחתית על שם ד"ר אריסון ולקרן משפחת רודרמן. מטרתו להעלות לסדר היום הציבורי את נושא שילובם אנשים עם מוגבלות כתושבים שווים זכויות, להגביר את המודעות בקרב כלל הציבור לזכויותיהם, ולייצר מוטיבציה ברשויות לשיפור איכות חיי התושבים.

על מדד 2018

מדד הנגישות נערך זו השנה הרביעית, ומבוסס על ממצאי מחקר שנערך על ידי "המרכז היישומי לפסיכולוגיה של שינוי חברתי" במרכז הבינתחומי בהרצליה.

במסגרת המחקר נבחנו עמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות בעשרים ערים נבחרות בישראל: תל-אביב, ירושלים, חיפה, ראשון לציון, שוהם, נתניה, הרצליה, הוד השרון, כרמיאל, באר-שבע, אשקלון, אשדוד, רמת גן, בני ברק, נצרת, רחובות, חולון, פתח תקווה, חדרה, טבריה.

מה בדקנו?

במחקר נבדקו תפיסות, רגשות ומדדי התנהגות כלפי אנשים עם מוגבלות וכן עמדות לגבי תפקוד הרשות המקומית ביחס לאנשים עם מוגבלות. בחינת ההיבטים השונים של היחס כלפי אנשים עם מוגבלות - ההיבט התפיסתי, הרגשי וההתנהגותי - מסייעת ביצירת תמונה מורכבת של עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות, לצד בחינת מגמות שינוי לאורך השנים.

במחקר שנערך השנה נבחן לראשונה **יחסם של בני הנוער בישראל כלפי אנשים עם מוגבלות**. ממצאי המחקר נועדו לסייע בהכוונה וביצירה של תכניות והתערבויות ברמה הארצית והמקומית לשיפור היחס כלפי אנשים עם מוגבלות בקרב כלל הציבור ובני הנוער בפרט.

ממצאים מרכזיים

איך נאספו הנתונים?

נתוני המחקר נאספו באמצעות שאלון מקוון שעליו השיבו 3,029 משתתפים מהאוכלוסייה הבוגרת בעשרים הרשויות שנבדקו, וכן 480 בני נוער בגילאים 15-18 (400 מהאוכלוסייה היהודית ו-80 מהאוכלוסייה הערבית) מרחבי הארץ.

תוצאות המדד אודות יחסם של בני נוער כלפי אנשים עם מוגבלות - בקצרה

בשנים האחרונות אנו עדים ליישום מגוון תוכניות במערכת החינוך, העוסקות בקבלת השונה ובשילובם של אנשים עם מוגבלות בחברה (כדוגמת "האחר הוא אני" ו"תקווה ישראלית"). אף על פי כן, ממצאי המחקר מגלים תמונה עגומה אודות יחסם של בני הנוער בישראל כלפי אנשים עם מוגבלות. בהשוואה לאוכלוסייה הבוגרת, בני הנוער פחות מכילים וסובלניים כלפי אנשים עם מוגבלות והתנהגותם מדירה ופוגענית יותר.

מדד הנגישות המשוקלל (הבוחר גישה חיובית יותר כלפי אנשים עם מוגבלות) לבני נוער עומד על 60% [באוכלוסייה הבוגרת: 68%].

להלן פירוט הממצאים המרכזיים לשנת 2018 בקרב בני הנוער.

1. עמדות ותפיסות

סטריאוטיפים נפוצים כלפי אנשים עם מוגבלות

- מרבית בני הנוער (83%) תופסים אנשים עם מוגבלות כאנשים "חמים וידידותיים". סטריאוטיפ זה מופנה בדרך כלל כלפי אוכלוסיות מוחלשות, וככזה הוא עלול להצביע על תפיסה פטרונית של אנשים עם מוגבלות ועל ראייתם כחסרי אונים, חלשים ותלויים בזולת. [באוכלוסייה הבוגרת: 85%].
- 41% מאמינים כי אנשים עם מוגבלות הם "בעלי יכולות נמוכות". [באוכלוסייה הבוגרת: 33%].

תפיסת איום מאנשים עם מוגבלות

- אחוז קטן בלבד מבין בני הנוער (5%) תופסים אנשים עם מוגבלות כמי שמהווים איום מעשי או סמלי ברמה הלאומית. **[באוכלוסייה הבוגרת: 5%]**.
- לעומת זאת ברמה האישית, חלק ניכר מבני הנוער (62%) מדווחים על רמות גבוהות של חרדה ואיום בנוגע לאפשרות להפוך לחלק מקבוצת האנשים עם מוגבלות. **[באוכלוסייה הבוגרת: 54%]**.

2. רגשות

- המפגש של בני הנוער עם אנשים עם מוגבלות מעורר במידה רבה תחושות של **אמפתיה (68%)**, **הערצה (60%)**, **עצב (52%)**, **רחמים (52%)** ו**מבוכה (45%)**, ולעומת זאת מעורר במידה נמוכה תחושת **גועל (6%)**.
- [באוכלוסייה הבוגרת: אמפתיה - 78%, הערצה - 55%, עצב - 59%, רחמים - 50%, מבוכה -40%, גועל - 6%]**.

3. התנהגויות

קרבה חברתית ותמיכה במדיניות מפלה כלפי אנשים עם מוגבלות

- אחוזים נמוכים מבני הנוער (12%) הביעו תמיכה במדיניות מפלה כלפי אנשים עם מוגבלות. **[באוכלוסייה הבוגרת: 16%]**.
- אחוזים גבוהים יחסית (36%) דיווחו כי הם מעדיפים להימנע מקרבה חברתית לאנשים עם מוגבלות. **[באוכלוסייה הבוגרת: 27%]**.

נכונות לעזרה אישית וקולקטיבית

- 87% מבני הנוער מאמינים כי על המדינה והחברה לסייע לאנשים עם מוגבלות. **[באוכלוסייה הבוגרת: 87%]**.
- לעומת זאת, רק 58% מהם הביעו נכונות לסייע באופן אישי לאנשים עם מוגבלות. **[באוכלוסייה הבוגרת: 57%]**.

התנהגות פוגענית כלפי אנשים עם מוגבלות

- 22% מבני הנוער דיווחו על נטיות של התנהגות פוגענית ובלתי מכבדת כלפי אנשים עם מוגבלות. [באוכלוסייה הבוגרת: 14%].
- 29% מהנשאלים חשבו שבני נוער יטו להטריד בני נוער עם מוגבלות ולצחוק עליהם ברשת.
- 24% סברו כי לגלוג על אנשים ובני נוער עם מוגבלות מקובל חברתית.
- 16% חשבו שבני נוער יפעילו אלימות פיזית ומילולית כלפי נערים עם מוגבלות.
- 31% חשבו כי נערה/ה עם מוגבלות לא יכולה להיות פופולארית ו-10% סברו כי נערים/ות עם מוגבלות תמיד יהיו דחויים חברתית.

השפעת משתנים דמוגרפיים של בני הנוער על מדדי המחקר

- ההשפעה המשמעותית של המשתנים הדמוגרפיים נמצאה בעיקר במדדי הרגש וההתנהגות ופחות במדדי תפיסות ועמדות.
- **מין המשתתפים** נמצא כמשתנה בעל ההשפעה המשמעותית ביותר על מדדי המחקר: בנות דיווחו על פחות הימנעות מקרבה חברתית לבני נוער עם מוגבלות, ויותר תמיכה בעזרה קולקטיבית ואישית לאנשים עם מוגבלות. בנוסף, בנות גם זיהו יותר נורמות של בריונות כלפי בני נוער עם מוגבלות. לבסוף, בנות חשות פחות רחמים כלפי אנשים עם מוגבלות וכן פחות מבוכה בחברתם.
- **היכרות עם אנשים עם מוגבלות** בקרב בני הנוער השפיעה באופן מצומצם יחסית על מרבית משתני המחקר. היכרות עם אנשים עם מוגבלות אינה משפיעה באופן משמעותי על מדדי התפיסות כלפיהם. עם זאת, נמצא כי בני נוער שיש להם היכרות עם אנשים עם מוגבלות נמנעים פחות ממגע עם בני נוער עם מוגבלות, ומוכנים יותר להגיש עזרה אישית לאנשים עם מוגבלות. בנוסף, בני הנוער שיש להם היכרות עם אנשים עם מוגבלות ציינו כי הם חשים פחות עצב במפגש עם אנשים עם מוגבלות (48%) בהשוואה למי שאין להם היכרות שכזו (61%).
- **רמת הדתיות** השפיעה על חלק קטן מן המדדים. חילונים דיווחו על פחות הימנעות מקרבה חברתית לבני נוער עם מוגבלות, וכן פחות תחושת גועל, עצב

ורחמים כלפי אנשים עם מוגבלות. דתיים מאוד (חרדים) דיווחו על הרמות הגבוהות ביותר של גועל, עצב ורחמים. מסורתיים ודתיים נעו בין שני הקצוות הללו, אך לרוב דמו יותר לחרדים. בד בבד, בקרב חילוניים דווחו נורמות חמורות יותר של התנהגות בריונית כלפי בני נוער עם מוגבלות (18% בהשוואה ל 9-11% בחברה הדתית והחרדית).

• **קבוצת הגיל** לא נמצאה כבעלת השפעה משמעותית על המדדים שנבחנו במחקר.

תדירות השיח בנושא אנשים עם מוגבלות בקרב בני נוער

- קיומו של שיח בנוגע לאנשים עם מוגבלות מסייע להעלות את הנושא לסדר היום הציבורי ולהביא לשיפור בעמדות ובהתנהגויות. עם זאת, רק מיעוט מבני הנוער מדווחים כי שיח כזה מתקיים לעיתים מזומנות.
- בני הנוער מקיימים שיחות בנושא זה בעיקר **בחוגים ובתנועת הנוער** (33%) או **בין חברים וקרובים** (22%).
- לעומת זאת, בני הנוער מדווחים כי **בבית הספר** מתקיים מעט שיח בנושא (12%).

לסיכום

תוצאות המחקר מלמדות כי עמדותיהם, התנהגותם ורגשותיהם של בני הנוער כלפי אנשים עם מוגבלות שליליים יותר מאלו של האוכלוסייה הבוגרת. בפרט, הדוח מעלה ממצאים מדאיגים של התנהגות מדירה ופוגענית כלפי נערים עם מוגבלות, וזאת במקביל להיעדר שיח משמעותי בנושא אנשים עם מוגבלות.

המשך העלאת הנושא לסדר היום, לצד עידוד וייזום פעולות לשינוי עמדות והתנהגויות, הן בקרב האוכלוסייה הבוגרת והן בקרב בני הנוער, ישפרו את איכות חייהם של כלל התושבים ויקדמו חברה שוויונית, סובלנית ומכילה יותר.

אנו מזמינים אתכם להצטרף אלינו ולקחת חלק ביצירת השינוי

לצפייה באתר האינטרנט של המדד ובמחקרים המלאים:

<http://www.negishut.co>

להצטרפות לדף הפייסבוק:

<https://www.facebook.com/negishut2016>

לשאלות ומידע נוסף:

Info@negishut.co.il

